

Socialförvaltningen
Äldreförvaltningen

Dnr SOF 2023/131
Dnr ALD 2023/61

Handläggare
Socialförvaltningen
Carolina Morales
Telefon: 08-50825146

Till
Socialnämnden
2023-12-12

Äldreförvaltningen
Viktoria Cibic
Telefon: 08-50836271
Therese Olsson
Telefon: 08-50825146

Äldrenämnden
2023-12-12

Nollvision – inga äldre ska leva i hemlöshet i Stockholms stad

Förvaltningarnas förslag till beslut

Socialnämnden godkänner socialförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på budgetuppdraget om att ta fram en nollvision för äldre i hemlöshet.

Sammanfattning

I Stockholms stads budget för 2023 fick äldrenämnden i uppdrag att i samarbete med socialnämnden ta fram en nollvision för att motverka hemlöshet bland äldre.

Hemlöshet är ett mångfacetterat problem som omfattar såväl individuella som strukturella faktorer. Socialtjänsten kan därför inte ensam lösa hemlöshetsfrågan men spelar en viktig roll i arbetet för att motverka hemlöshet.

Det finns inom staden ett pågående arbete för att motverka hemlöshet. För att socialtjänsten ska kunna nå en nollvision behöver arbetet fortsätta utvecklas och stärkas. Äldreförvaltningen och socialförvaltningen rekommenderar därför ett antal åtgärder för detta inom områdena:

- Kunskap hos medarbetare
- Fungerande samverkan
- Tillgänglig socialtjänst
- Uppsökande arbete
- Praktiskt stöd
- Akuta boendelösningar
- Långsiktiga boendelösningar
- Implementering och uppföljning

Socialförvaltningen
Avdelningen för stadsövergripande sociala
frågor

Storforsplan 36
Box 44
123 21 Farsta
Växel 08-50825000
Fax
socialforvaltningen@stockholm.se
<https://start.stockholm>

Bakgrund

I Stockholms stads budget för 2023 fick äldrenämnden i uppdrag att i samarbete med socialnämnden ta fram en nollvision för äldre i hemlöshet.

Ärendet

Hela utredningen presenteras i bilagan: Nollvision – inga äldre ska leva i hemlöshet i Stockholms stad. I detta tjänsteutlåtande presenteras en kort sammanfattning.

Hemlöshet är ett mångfacetterat problem som omfattar såväl individuella som strukturella faktorer. Socialtjänsten kan därför inte ensam lösa hemlöshetsfrågan men spelar en viktig roll i arbetet för att motverka hemlöshet. För budgetuppdraget har en utredning genomförts där rekommendationer tagits fram gällande hur Stockholms stads socialtjänst bör arbeta för att nå en nollvision för äldre i hemlöshet.

För arbetet har kunskap och erfarenheter inhämtats från sakkunniga inom stadsdelsförvaltningarna och fackförvaltningarna, representanter från frivilligorganisationer, Micasa, SHIS Bostäder, Äldre direkt, Region Stockholm samt stadens äldreombudsman. Intervjuer har även förts med enskilda äldre som befinner sig i hemlöshet.

Utredningen tar sin utgångspunkt i stadens program för att motverka hemlöshet och kunskap har inhämtats från olika utredningar, vägledningar och stöddokument inom området.

Om de äldre som befinner sig i hemlöshet eller riskerar att bli hemlösa

Äldre i hemlöshet är en heterogen grupp. Det är kvinnor och män, personer med beroende- eller missbruksproblematik, personer med psykisk ohälsa och personer med ekonomiska svårigheter. Det är också äldre som inte har behov av något annat stöd än bostad. Gemensamt för äldre i hemlöshet är att de i allmänhet är skörare när det kommer till att hantera den påfrestning, otrygghet och utsatthet som det innebär att sakna stadigvarande boende.

I socialförvaltningens senaste kartläggning över antalet personer som lever i hemlöshet i Stockholms stad framkom att 177 personer var 65 år eller äldre. Det var fler män (77 procent) än kvinnor (23 procent). De flesta (69 procent) befann sig i det som räknas som en mer stadigvarande boendesituation så som boende på HVB, tränings- eller jourlägenhet, stödboende eller lågtröskelboende. 29 procent befann sig i akut boendesituation, varav elva procent (19 personer) sov ute.

Att bli äldre kan innebära olika hälsomässiga förändringar och olika sjukdomstillstånd kan innebära svårigheter för äldre att sköta sin bostad. Demenssjukdomar, somatiska sjukdomar och besvär ökar med stigande ålder och med detta behov av hjälp och stöd för att klara sin vardag.

Äldre personer i långvarig hemlöshet kan ofta ha samsjuklighet i form av somatiska sjukdomar och kognitiv svikt, något som inte alltid uppmärksammas eftersom målgruppen sällan har regelbunden kontakt med hälso- och sjukvården. Äldre personer i hemlöshet tenderar även att åldras fortare och har många gånger kortare livslängd än personer med ordnad boendesituation.

Enligt Kronofogdens statistik över verkställda avhysningar över hela landet gäller cirka tio procent av verkställda avhysningar personer över 65 år¹.

Stockholms stads arbete för att motverka hemlöshet bland äldre

Det finns inom staden ett pågående arbete för att motverka hemlöshet. Övergripande finns stadens program för att motverka hemlöshet, och flera utredningar och kartläggningar har genomförts som gett kunskap i frågan. Utöver det finns även riktlinjer och dokument för att ge ytterligare stöd i arbetet att motverka hemlöshet.

Stockholms stad har flera olika insatser och funktioner för att förebygga hemlöshet och ge stöd till målgruppen. Det finns såväl rådgivande och stödjande insatser så som till exempel budget- och skuldrådgivning och boendestöd, som olika typer av boendeinsatser. Exempel på boendeinsatser som kan beviljas är stödboende, genomgångsbostad via SHIS, försöks- och träningslägenheter samt Bostad först. Funktioner som möter och arbetar för att hjälpa målgruppen är bland annat personer som arbetar vräkningsförebyggande samt uppsökare som finns vid socialförvaltningen och inom vissa stadsdelsförvaltningar. De senaste åren har flera satsningar gjorts inom socialförvaltningen för målgruppen äldre så som införandet av äldrelotsar, införandet av placeringssamordnare vid boendeenheten samt öppnandet av nya utredningsplatser.

Äldre som befinner sig i hemlöshet eller riskerar att bli hemlösa behöver ofta olika typer av stödinsatser. Arbetet med målgruppen förutsätter därför samverkan mellan flera olika enheter och funktioner, både inom staden och med externa parter som exempelvis bostadsbolag, regionen och frivilligorganisationer.

Utöver socialtjänstens insatser kan god man och förvaltare vara ett viktigt stöd för målgruppen.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats i samarbete mellan socialförvaltningen och äldreförvaltningen. Ärendet har även samverkats med den referensgrupp som tillsatts för arbetet med sakkunniga från olika stadsdelsförvaltningar inom staden.

Samverkan med de fackliga organisationerna har skett i respektive förvaltningsgrupp den 6 december. Kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av ärendet den 5 december och det för socialnämnden, äldrenämnden och överförmyndarnämnden gemensamma rådet för funktionshinderfrågor den 7 december.

Jämställdhetsanalys

Jämställdhetsperspektivet har kontinuerligt beaktats under utredningstiden och det framkommer att det både finns likheter och skillnader mellan äldre kvinnor och män som befinner sig i hemlöshet.

Den senaste kartläggningen som socialförvaltningen gjorde år 2022 visade att det är fler äldre män än kvinnor som lever i hemlöshet. I övrigt fanns i kartläggningen inga större skillnader mellan kvinnor och män vad gäller hur länge personen levt i hemlöshet, om personen hade ett pågående missbruk/beroende eller om personen befann sig i akut hemlöshet.

I samtal med frivilligorganisationer och sakkunniga inom Stockholms stad framkommer att kvinnor som befinner sig i hemlöshet är i en mer utsatt situation än män med bland annat ökad risk att utsättas för sexualbrott.

Förvaltningarnas synpunkter och förslag

Stockholms stad har flera olika insatser och funktioner för att förebygga hemlöshet och ge stöd till målgruppen men för att kunna nå en nollvision behöver arbetet fortsätta utvecklas och stärkas. Äldreförvaltningen och socialförvaltningen rekommenderar nedanstående åtgärder för att socialtjänsten ska kunna nå en nollvision för äldre i hemlöshet:

Ökad kunskap

- Att äldreförvaltningen erbjuder utbildningar och tillfällen för kunskaps- och erfarenhetsutbyte bland annat om vräkningsförebyggande arbete, vad det innebär för en äldre person att befinna sig i hemlöshet och hur man kan stödja målgruppen i vägen till eget boende.

Fungerande samverkan

- Att stadsdelsförvaltningarna säkerställer att de har fungerande lokala rutiner som utgår från framtaget processtödd för intern samverkan samt använder sig av framtagen vägledning för vräkningsförebyggande arbete. Målgruppen bör prioriteras utifrån deras särskilda sårbarhet.

Tillgänglig socialtjänst

- Att stadsdelsförvaltningarna säkerställer att de har ett flexibelt arbetssätt för att möta äldre i hemlöshet genom exempelvis flera, enkla och snabba kontaktvägar in. Det är av stor vikt att stadsdelsförvaltningarnas socialtjänst finns tillgänglig för akuta ärenden under all kontorstid.
- Att äldreförvaltningen och socialförvaltningen tillsammans med stadsdelsförvaltningarna och serviceförvaltningens ser över möjligheten att utveckla Äldre direkts uppdrag med syfte att öka tillgängligheten till socialtjänsten för målgruppen.

Uppsökande arbete

- Att stadsdelsförvaltningarna fortsätter att utveckla och stärka det uppsökande och förebyggande arbetet, samt att detta görs i samverkan med frivilligorganisationer.
- Att funktionen äldrelots vid socialförvaltningens uppsökarteam bibehålls och utvecklas.

Behov av praktiskt stöd

- Att det praktiska stödet som ges till målgruppen fortsätter att utvecklas inom staden samt att stadsdelsförvaltningarna tydliggör vilken/vilka funktioner som ska kunna ge praktiskt stöd.
- Att äldreförvaltningen och socialförvaltningen ser över om visst praktiskt stöd kan ges utan föregående behovsprövning. Detta i linje med förslaget till ny socialtjänstlag där bland annat tidiga insatser utan föregående behovsprövning lyfts.
- Att äldreförvaltningen får i uppdrag att utreda möjligheten att bredda insatsen ”Tryggt mottagande” för målgruppen i det vräkningsförebyggande arbetet.

Akuta boendelösningar

- Att akutboende i möjligaste mån ska undvikas för äldre som är i behov av akuta boendelösningar.
- Att stadsdelsförvaltningarna i placeringen av äldre som befinner sig i akut hemlöshet fattar beslut som främjar återhämtning för den enskilde och möjliggör utredning av stödbehov för en långsiktig planering.

- Att socialförvaltningen och äldreförvaltningen följer upp användandet av platserna på träningsboendet Pelikan för eventuell utökning om det fallit väl ut.

Långsiktiga boendelösningar

- Att befintliga boendeinsatser i högre grad tillgängliggörs för äldre som befinner sig i hemlöshet. Detta genom att exempelvis öka kunskapen hos handläggare inom äldreomsorgen om vilka boendeformer som finns och öka samverkan över enhetsgränserna.
- Att äldreförvaltningen i samverkan med socialförvaltningen gör en översyn av behovet och efterfrågan av boendeinsatser för äldre personer som befinner sig i hemlöshet.
- Att socialförvaltningen får i uppdrag att se över möjligheten att skapa fler boendeplatser utan krav på nykterhet och drogfrihet, med tillgänglighetsanpassade lokaler och personal med omvårdnadskompetens.

Implementering och uppföljning

- Att de förslag till åtgärder som tagits fram i arbetet med nollvisionen införlivas och blir en del av stadens program för att motverka hemlöshet i samband med kommande revidering.
- Att äldreförvaltningen och socialförvaltningen från år 2024 påbörjar arbetet med förslagen som respektive fackförvaltning ansvarar för.
- Att äldreförvaltningen och socialförvaltningen genomför informationssatsningar om stadens program för att motverka hemlöshet och särskilt hur socialtjänsten bör arbeta med äldre som befinner sig i och riskerar att hamna i hemlöshet.
- Att äldreförvaltningen och socialförvaltningen tillsammans med stadsdelsförvaltningarna följer upp stadens arbete med att uppnå en nollvision för äldre i hemlöshet i samband med uppföljning av stadens nästkommande program för att motverka hemlöshet, preliminärt år 2028. En deluppföljning kommer att göras 2026.
- Att äldreförvaltningen och socialförvaltningen tillsammans med stadsledningskontoret ser över möjligheten att stärka uppföljningen av arbetet med att motverka hemlöshet bland äldre.

Veronica Wolgast Carstorp
Socialdirektör
Socialförvaltningen

Patric Rylander
Äldredirektör
Äldreförvaltningen

Bilaga

1. Nollvision – inga äldre ska leva i hemlöshet i Stockholms stad

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Veronica Wolgast Carstorp, Socialdirektör	2023-11-30
Lina Blombergsson, Avdelningschef	2023-11-30